

7. Obolenskiy O. Yu. Derzhavna sluzhba: navch. posib. / O. Yu. Obolenskiy. – K.: KNEU, 2003. – 344 s.

8. Pinchuk E. Svitoglyadno-filosofski peredumovi rozrobki strategiy osvitynoi polityki // Zhurnal «Shid». – 2010. – №2 (102).

9. Prokopenko L. Derzhavna osvityna politika: istoriko-teoretichniy aspekt / Lugoviy V. I. Upravlinnya osvityou: navch. posib. / V. I. Lugoviy. – K.: Vid-vo UADU, 1997. – 302 s.

10. Sisoeva S. O. Suspilstvo i osobistist: armonizatsiya rozvtku / S. O. Sisoeva // Ridna shkola. – 2012. – №12 (996). – 80 s.

11. Sisoeva Svitlana. Osvitni reformi: osvitolohichniy kontekst // Teoriya i praktika upravlinnya sotsialnimi sistemami. – 2013. – S.35–41.

12. Sichenko V. V. Realizatsiya integratsiyanoi polityki derzhavi v galuzi vishchoyi osvity // Osvita Ukraini: inform.-analit. oglyad / [za zag. red. V. G. Kremenyaj]. – K.: ZAT «NICH.LAVA», 2001. – S.47–52.

13. Hallak Zh. Politika v oblasti obrazovaniya i soderzhanie obucheniya / Zh. Hallak // Perspektivy. – 2001. – T. XXX. – №2. – S.24–29.

14. Ognev'juk V. O., Sisoeva S. O. Osvitolohija – naukovij naprjam integrovanoogo doslidzhennja sferi osvity / V. O. Ognev'juk, S. O. Sisoeva // Ridna shkola. – 2012. – №4–5. – S.44.

Bushman I. O., PhD, docent, professor department of psychology, political science and sociocultural technologies, Sumy State University (Ukraine, Sumy), bushman_irina@bigmir.net

Educational policy – the strategy of formation of education system

The issues of reforming and modernization of education as an important public problem are considered, as the sphere of education is an intermediary between the individual, society and the state, influencing the harmonization of their mutual relations. The education system in Ukraine is the basis for intellectual, cultural, spiritual, social and economic development of society. In today's society, and under the conditions of the integration direction of relations, it needs quality adjustment and adaptation to international standards, which is impossible without the appropriate assistance of the state and addressing a number of significant problems.

The educational reform is perceived as reorganization of education aimed at new tasks, usually through the introduction of a significantly revised (or new) paradigm of education.

The aim of the research is a social and philosophical analysis of the problems of integrating the education system of modern Ukraine, clarifying the direction of educational policy at regional levels.

The methodological basis of the study is the method of generalization, the principle of system analysis and the method of comparative analysis.

Keywords: education system, reformation, modernization, educational policy, integration.

* * *

УДК 378.147+371.315

Водославський В. М.,

кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри фармації, Івано-Франківський національний медичний університет (Україна, Івано-Франківськ), vodoslavskyvm@ukr.net

ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФАРМАЦІЯ»

Розглянуто інтерактивні педагогічні підходи до покращення успішності студентів на засадах збереження здоров'я та професійної підготовки в системі вищої фармацевтичної освіти. Дані навички сприяють підвищенню якості навчання; мотивують студентів до формування практичних знань та вмінь; є формою активного, достатньо ефективного, навчання та контролю засвоєння отриманого матеріалу; реалізують в навчальному процесі вищої школи інтеграцію показників фармацевтичної освіти, науки і практичної фармації; забезпечують сприятливі психологічні умови для професійного розвитку.

Ключові слова: фармація, студент, навчання, успішність, здоров'я.

Науковим підґрунтям фахової підготовки студентів є володіння викладачами, які її забезпечують, відомостями про психологічні процеси, явища, феномени, закономір-

ності засвоєння здобувачами вищої освіти змісту навчального матеріалу з урахуванням формування професійного мислення та особливостей розвитку професійних навичок. Будь-які передові навчальні технології, забезпечуючи пізнавальну активність, інтерес студентів, індивідуалізацію навчання, інтелектуальний та особистісний розвиток є ефективними у випадку урахування викладачем психологічних закономірностей процесу навчання та здорового способу життя [1–3].

Студенти – це особлива соціальна група, яку можна зарахувати до групи підвищеного ризику, оскільки навчання у вищих вимагає постійного тривалого напруження інтелектуальних, емоційних та волевових функцій [4]. Перші роки навчання у вищих навчальних закладах збігаються із періодом формування організму й остаточного становлення особистості. Ще не цілком завершеним є формування серцево-судинної системи, а також окремих мозкових структур і вищих нервово-психічних функцій, і тому спостерігається підвищена психологічна нестійкість і вразливість. Тому проблема адаптації студентів до навчання у вищих навчальних закладах, заслуговує на особливу увагу.

Тривалість навчального дня студентів (включно із аудиторною та позааудиторною роботою) становить 10 – 14 годин, причому така зайнятість у вищих супроводжується недостатньою тривалістю сну (менш ніж 7 годин). Тривалість нічного сну у 51% студентів-фармацевтів становить 4 – 6 годин на добу, у 46% – 7 – 9 годин, лише деякі студенти зазначили, що сплять понад 9 годин на добу. Понад 55% студентів, що проживають у гуртожитку, страждають від безсоння, 95% сплять після занять, як результат 2/3 студентів готуються до занять у нічний час, переважно перед модулями, іспитами або в разі, якщо задано великий обсяг інформації для вивчення [5].

Під час екзаменаційних сесій у студентів розвивається короткочасний, але дуже сильний емоційний стрес, що може супроводжуватися певними функціональними порушеннями. Сукупний вплив усіх чинників екзаменаційної сесії й стресів може призвести до розвитку стійких стресових станів і неврозів. Часто через невміння правильно організувати свій режим студенти не можуть впоратися із дедалі більшим навантаженням, вони можуть відчувати розгубленість, невпевненість у власних силах, не можуть засвоїти великі обсяги інформації.

Під час наступних років навчання у вищому навчальному закладі вплив розумового навантаження стає менш вираженим, що свідчить про завершення процесу адаптації, хоча стан здоров'я студентів часто погіршується. З'ясовано, що біопсихосоціальна система адаптації студентів до навчання у вищих навчальних закладах стосується соціального (соціум та умови навколишнього середовища), психологічного (індивідуально-особистісного) і біологічного (вегетовісцерального, психофізіологічного) рівнів, а порушення адаптації можуть виникати лише як наслідок порушень функціональної системи в цілому [6–9].

Важливою складовою у вихованні здорового способу життя є залучення студентів до самостійних занять фізичною культурою, впровадження в повсякденне життя науково-обґрунтованих рекомендацій щодо раціонального режиму праці, відпочинку, харчування, рухової активності.

Здоровий спосіб життя є важливою складовою культури, сприяє формуванню здоров'я майбутнього спеціаліста будь-якої сфери. Його вагомою рисою є гармонійне виявлення фізичних і духовних можливостей студентів, пов'язаних зі соціальною та психологічною активністю в навчально-трудої, суспільній та інших сферах діяльності [10–11].

Здоровим способом життя називають такі форми повсякденного життя, які відповідають гігієнічним принципам, розвивають адаптивні можливості організму, сприяють успішному відновленню, підтримці й розвитку його резервних можливостей, повноцінному виконанню особистістю соціально-психологічних функцій.

Мета роботи: вивчити відмінності у запам'ятовуванні навчального матеріалу з логічним структуруванням та емоційним забарвленням і використанням полімодальної мови та обґрунтувати формування навичок здорового способу життя, яка дає змогу в умовах навчальних та самостійних занять фізичним вихованням впливати на процес формування навичок здорового способу життя студентів.

Методи і матеріали. Для досягнення мети було використано загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного дослідження. В експерименті використовували теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової та методичної літератури; соціологічні (анкетування); педагогічні (спостереження, тестування, експеримент); медико-біологічні; експертне оцінювання та методи математично-статистичної обробки даних. У дослідженні взяли участь студенти другого курсу фармацевтичного факультету у кількості 30 осіб.

Результати та обговорення. Постійне зростання вимог до рівня підготовки фахівця, великий обсяг інформації, яку необхідно засвоїти за достатньо короткий термін навчання, вимагає від студентів значних зусиль. Все це призводить до стресів, фізичних перенавантажень, психологічного дискомфорту. У зв'язку з цим від вищого навчального закладу вимагається: оптимальна організація освітнього процесу; створення психологічно сприятливих умов навчання студентів; використання новітніх освітніх технологій, що мають ознаки збереження здоров'я; формування у студентів ставлення до здоров'я як важливої людської цінності; організація системи виховної роботи щодо принципів здорового способу життя тощо.

Кожен викладач може подумки говорити собі: «Я багато знаю, я багато можу розповісти, але студенти взяли так мало». Відповідаючи на ці думки розкриємо сутність двох важливих психологічних закономірностей навчання.

Психофізіологічна закономірність асиметрії півкуль головного мозку. Як відомо, у подачі інформації під час вивчення предметів, особливо тих, що пов'язані з розрахунками, хімічними формулами, латинськими назвами перевага надається логічній, раціональній інформації, за яку відповідає ліва півкуля головного мозку людини. Наслідком перевантаження лівої півкулі, коли права залишається незадіяною, можуть бути такі негативні стани студента як: відставання у навчанні, неврози, підвищене відволікання, слабка інтуїція, низький рівень творчості, недостатньо розвинута емоційна сфера особистості, відсутність емпатії,

нерозуміння себе та інших, неефективна комунікація та ін. Студент втрачає можливість створювати цілісний образ світу і відповідно фрагментарно мислить. Для майбутніх фахівців фармацевтичної галузі цілісна картина інформаційного та професійного світу є важливою для забезпечення повноцінного формування у них навичок спеціального характеру, які є показником їх професіоналізму.

Таким чином, зміст, форми, методи навчання необхідно підбирати так, щоб навантаження розподілилося на обидві півкулі (намалювати поняття або явище, порівняти, скласти вірші або пісні з термінів, які важко запам'ятати, розмалювати рослини, формули та ін.).

Наступна закономірність навчання полягає у можливості формування у кожного студента пізнавальної потреби за рахунок емоційного насичення навчального матеріалу. Пізнання починається з першої емоції – здивування, яка викликає інтерес до факту, або сутності явища. Інтерес до факту є емпіричним мисленням. Інтерес до сутності – теоретичне яке потрібно розвивати задіявши внутрішні механізми – хочу знати та закріпити задоволення від пізнання заохоченням. Якщо студент не пережив будь яку емоцію отримуючи ту чи іншу інформацію, вона не запам'ятається. Тому, викладачу необхідно насичувати заняття емоційними переживаннями студента, передбачати при структуруванні змісту ілюстрування інформаційного повідомлення такими методичними елементами (прикладні, випадки з життя, випадки у професійній сфері, приказки, притчі та ін.).

У підсумку результати експерименту показали, що відтворення інформації представленої виключно на основі логічної побудови через місяць складає 58%, інформація, яка подавалася з емоційним забарвленням і використанням полімодальної мови – 70%.

Гра покращує психологічний стан студентів, активує розумову діяльність, сприяє адаптації до майбутньої професійної діяльності, мотивує на більш свідомий підхід до здобуття нових знань та навичок. Студенти є повноправними учасниками навчання, їхня активність є визначальною; адже саме від цього залежить результат ігрового навчання.

Викладач, реалізуючи принципи збереження здоров'я, зі свого боку повинен створити психологічні умови для реалізації активності студентів, надати їм оптимальні можливості для розкриття особистісних якостей. Не допустимою є критика особистості студента, всі зауваження повинні стосуватись тільки його навчальної діяльності, будь-який внесок студента під час роботи в малій групі повинен бути позитивно оцінений, як викладачем, так і іншими учасниками навчальної гри. Співпраця на засадах демократичності створює атмосферу довірчих та позитивних стосунків в групі, надає студентові відчуття особистісної безпеки й значущості, мотивує на активну роботу, на пошук оптимальних рішень.

Отримані результати успішності засвоєння дуже важкої для студентів теми, яка вивчалася у формі ділової гри показала: кількісна успішність склала 100%, а якісна зросла з 41% до 56%. Було проведено анкетування студентів щодо використання інтерактивних методик викладання. Студенти відмітили, що подібна форма

занять формує позитивний настрій у групі, не дозволяє жодному бути байдужим до процесу навчання та спілкування. Відмічалось бажання самостійно працювати з іншими студентами, а не тільки з підручниками та інформаційними матеріалами. До позитивних моментів можна також віднести: покращення взаєморозуміння між студентами та викладачем, можливість співпраці викладача з кожним із студентів окремо, постійний зворотній зв'язок.

При розробці анкетування фізичної підготовленості та ведення здорового способу життя студентів враховували наступні етапи: діагностично–консультаційний, адаптаційно–формульальний, аналітично–коригувальний і підсумково–контрольний. *Діагностично–консультаційний етап* передбачає діагностику фізичної підготовленості студентів, їхніх морфо–функціональних можливостей, теоретичних знань та консультативні поради викладача для кращого розуміння ними змін, що відбуваються в організмі студентів під дією фізичних навантажень. *Адаптаційно–формульальний етап* слугує для звикання студентів до систематичних занять фізичними вправами і передбачає формування основних умінь і навичок щодо самоорганізації власного способу життя. Іншими словами, упродовж цього етапу формуються навички, що сприятимуть вихованню у студентів звички до фізичної активності на основі розвитку свідомого ставлення до свого здоров'я. *Аналітично–коригувальний етап* дає змогу на основі аналізу не лише внести зміни у зміст фізичного виховання, а й розробити систему коригувальних дій щодо вдосконалення організаційних аспектів цього процесу, враховуючи потреби студентів. Термін дії цього етапу залежить від того, наскільки результативно відбувається весь процес засвоєння навчального матеріалу. *Підсумково–контрольний етап* дає змогу оцінити ефективність усіх заходів, що були організовані в системі фізичного виховання, виявити «слабкі» сторони. Цей етап фактично виступає засобом, що повертає викладача і студента до діагностичного етапу та забезпечує безперервність процесу формування навичок здорового способу життя на більш високому рівні.

Анкетування відбувалося перед проведенням педагогічного експерименту та після його завершення.

На початку експерименту лише 56,1% студентів контрольної групи та 54,7% – експериментальної вірять у позитивний вплив занять фізичними вправами на стан здоров'я, а 40,7% студентів контрольної групи і 42,4% опитаних експериментальної групи ніколи не замислювалися над корисністю фізичних вправ. Окрім цього, виявилось, що деякі студенти контрольної та експериментальної груп взагалі не вірять у корисність фізичних вправ (відповідно 3,2% і 2,9%). Слід зазначити, що це фактично студенти, які провчилися вже два роки і у яких протягом цих років, правда за загальноприйнятими планами і програмами, тривав процес фізичного виховання.

Упродовж навчального року процес фізичного виховання зі студентами експериментальної групи відбувався згідно з розробленою інтегративною технологією формування навичок здорового способу життя. Саме в цій групі кількість студентів, які повірили в корисність фізичних вправ, зросла на 38,5%; тих, хто не замислювався над цим запитанням, залишилося всього 6,8% осіб; й не залишилося жодного студента, який би не вірив у корисність фізичних вправ.

Опрацювання анкетних даних щодо перенесених студентами впродовж навчального року захворювань, дало змогу констатувати такі результати.

В експериментальній групі кількість тих студентів, які хворіли вісім і більше разів на рік за даними їх самоаналізу, впала до 2,3%, зменшилася кількість тих, хто хворів 5 – 7 разів на рік, від 28,3% до 7,8%. Цікавим виявилися результати кількості респондентів, які вказали, що зовсім не хворіли впродовж навчального року. Так, в експериментальній групі кількість студентів, котрі зовсім не хворіли на гострі респіраторні захворювання, збільшилася від 5,1% до 28,1%, а в контрольній групі ці дані практично не змінилися.

Одне із питань анкети стосувалося самооцінки студентами стану власного самопочуття, а саме чи відчувають вони впродовж навчального року втому, зниження рівня працездатності, небажання вчитися. В експериментальній групі кількість тих, хто має погане самопочуття на кінець навчального року зменшилася з 17,4% до 3,4%, тоді як у контрольній цей показник залишився незмінним – на погане самопочуття на початку і наприкінці навчального року вказали 17,9% опитаних студентів.

Наступне запитання стосувалося думок студентів, чи є оптимальний руховий режим засобом запобігання захворювань та чи впливає факт занять фізичними вправами на професійну активність. Це дало змогу виявити розуміння чи нерозуміння студентами сутності тих змін, що відбуваються в організмі людини під впливом фізичних навантажень.

На початку експерименту, а це фактично після двох років навчання таких студентів у контрольній групі (16,8%) та експериментальній (15,9%) небагато. Загально відомо, що впроваджувати заходи здорового способу життя зможуть лише ті студенти, у яких вдалося впродовж навчання сформувати тверді переконання й позитивні настанови щодо збереження власного здоров'я, а для цього потрібні всесторонні знання, уміння і навички з багатьох сфер життя. Наскільки розуміють студенти поняття «здоровий спосіб життя», що знають про сутність цього поняття, чи погоджуються вони з тим, що заходи збереження здоров'я позитивно впливають на продовження років здорового життя і професійну активність. На початку експерименту, а це після двох років навчання у вищому навчальному закладі, у контрольній та в експериментальній групах стверджувальну відповідь дали зовсім мало студентів (відповідно 21,4% та 22,3% респондентів). Після року, упродовж якого тривав наш експеримент, про віру в позитивний вплив заходів збереження здоров'я висловилися 61,3% студентів експериментальної групи і лише 27,4% – контрольної.

Наступне питання анкети стосувалося самооцінки студентами вміння організувати активний відпочинок у вихідні та святкові дні. Щодо різноманітності проведення вільного часу, то більшість обирає для себе перегляд телевізора (25,4%); 22,2% опитаних зазначають, що вільного часу не мають; 18,9% – віддають перевагу спілкуванню з друзями; 14,6% – займаються хатніми справами; 10,8% – проводять свій вільний час біля комп'ютера, а 8,1% –

читають художню літературу. У святкові дні найбільша кількість (47,0%) зізналися, що вони просто сплять; 26,0% – відпочивають біля комп'ютера; лише 18,9% проводять свята на природі і 8,1% – подорожують. Як бачимо, переважає малорухливий спосіб життя.

Висновки. Отже, врахування викладачами психологічних закономірностей навчання студентів сприяє підвищенню мотивації та пізнавальної активності студентів до засвоєння професійних дисциплін та обумовлює ефективність формування фахової компетентності майбутніх фахівців фармації.

Лише 14,7% опитаних студентів фармацевтичного факультету займаються фізичним вихованням. Найбільш популярною серед них (10,1%) є рекреаційна форма занять фізичними вправами. Представники цієї професії вказують на погане самопочуття через відсутність відпочинку (55,4%). Кількість студентів фармацевтичного фаху, що визнали свій рівень здоров'я поганим, становить 3,2%. Щодня переживають стресові ситуації 32,9% представників. Окрім цього, 26,2% студентів визнали рівень свого фізичного стану та фізичної підготовки низьким. Найменш компетентними в питаннях збереження власного здоров'я виявилися – 25,9% (із 71,0%), кількість опитаних, які вказали на брак знань, умінь і навичок щодо використання засобів фізичної культури в повсякденному житті – 24,3%.

Подальші напрямки дослідження за темою: організовувати та залучати студентів вищих навчальних закладів до тренінгів орієнтованих на формування навичок здорового харчування, самостійних занять фізичною культурою, впроваджувати в повсякденне життя науково-обґрунтовані рекомендації щодо раціонального режиму навчання та праці, відпочинку, рухової активності, яка спрямована на відновлення сил за допомогою засобів фізичного виховання (заняття фізичними вправами, рухливі і спортивні ігри, туризм, фізкультурно-оздоровчі розваги). Для цього потрібно цілеспрямовано використовувати доступні кожному студентові форми фізичної культури (ранкова гімнастика, прогулянки, біг «підтюпцем», заняття рухомими видами спорту, танцями, а також виконання гімнастичних вправ).

Список використаних джерел

1. Безкоровайна Л. М. Роль емоційної пам'яті в процесі навчання // Науковий вісник ХДПУ. Психологічні науки. – Харків: ХДПУ, 1998. – Вип.1. – С.9–15.
2. Ткаченко Н. О. Формування соціальної відповідальності у системі вищої фармацевтичної освіти / Н. О. Ткаченко, Є. Г. Книш, Н. М. Червоненко // Фармацевтичний журнал. – 2013. – №3. – С.23–28.
3. Вашуленко О. В. Аналіз психологічних передумов організації повторення в початковому навчанні / О. В. Вашуленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – №2 (46). – С.198–210.
4. Лисенко Л. М. Аналіз концепцій емоційної пам'яті в руслі основних психологічних підходів / Л. М. Лисенко // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія. – Харків: ХДПУ, 2003. – Вип.10. – С.126–131.
5. Писаренко Н. О. Дослідження продуктивного запам'ятовування як умови активної розумової діяльності і творчої самостійності / Н. О. Писаренко // Збірник наукових праць «Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Б. Хмельницького. Серія: Педагогіка». – 2010. – №4. – С.86–93.
6. Березка С. М. Теоретичні та методичні знання студентів з навчальної дисципліни «Фізичне виховання» / С. М. Березка // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2011. – №1. – С.12–14.

7. Булатова М. Здоров'я і фізична підготовленість населення України / М. Булатова, О. Литвин // Теорія і методика фізичного виховання та спорту. – 2004. – №1. – С.3–9.

8. Властивості нервової системи та психоемоційний стан студентів вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації / І. Боднар, Л. Вовканич, Т. Дух, Б. Кідзер, Р. Гут // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2012. – №3. – С.94–97.

9. Тарасенко А. Гігієнічні фактори та їхній вплив на формування здоров'я / Алла Тарасенко // СЕС. Профілактична медицина. – 2010. – №1. – С.66–69.

10. Шиян Б. М. Теорія і методика наукових педагогічних досліджень у фізичному вихованні і спорті: навч. посіб. / Б. М. Шиян, О. М. Вацеба. – Т.: Навч. книга – Богдан, 2010. – 276 с.

11. Юрчишин Ю. Залежність вияву рухової активності оздоровчого спрямування й показників фізичного стану першкурсників ВНЗ від рівня їх теоретико-методичної підготовленості з фізичного виховання / Ю. Юрчишин // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету. Серія: Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. – Кам'янець-Подільський, 2013. – Вип.6. – С.312–319.

References

1. Bezkorovaina L. M. Rol emotsiinoi pamiaty v protsesi navchannia // Naukovyi visnyk KhDPU. Psykholohichni nauky. – Kharkiv: KhDPU, 1998. – Vyp.1. – S.9–15.
2. Tkachenko N. O. Formuvannia sotsialnoi vidpovidalnosti u systemi vyshchoi farmatsevychnoi osvity / N. O. Tkachenko, Ye. H. Knysh, N. M. Chervonenko // Farmatsevychnyi zhurnal. – 2013. – №3. – S.23–28.
3. Vashulenko O. V. Analiz psykholohichnykh peredumov orhanzatsiï povtorennia v pochatkovomu navchanni / O. V. Vashulenko // Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii. – 2015. – №2 (46). – S.198–210.
4. Lysenko L. M. Analiz kontseptsii emotsiinoi pamiaty v rusli osnovnykh psykholohichnykh pidkhozidiv / L. M. Lysenko // Visnyk KhDPU im. H. S. Skovorody. Psykholohiia. – Kharkiv: KhDPU, 2003. – Vyp.10. – S.126–131.
5. Pysarenko N. O. Doslidzhennia produktyvnoho zapamiatovuvannia yak umovy aktyvnoi rozumovoi diialnosti i tvorchoi samostiinosti / N. O. Pysarenko // Zbirnyk naukovykh prats «Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. B. Khmelnytskoho. Seriia: Pedahohika». – 2010. – №4. – S.86–93.
6. Berezka S. M. Teoretychni ta metodychni znannia studentiv z navchalnoi dystsypliny «Fizyczne vykhovannia» / S. M. Berezka // Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. – 2011. – №1. – S.12–14.
7. Bulatova M. Zdorovia i fizychna pidhotovlenist naseleння Ukrainy / M. Bulatova, O. Lytvyn // Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia ta sportu. – 2004. – №1. – S.3–9.
8. Vlastyvnosti nervovoi systemy ta psykhoemotsiinyi stan studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv III–IV rivniv akredytatsii / I. Bodnar, L. Vovkanych, T. Dukh, B. Kidzer, R. Hut // Slobozhanskyi naukovosportyvnyi visnyk. – 2012. – №3. – S.94–97.
9. Tarasenko A. Hihienichni faktory ta yikhnyi vplyv na formuvannia zdorovia / Alla Tarasenko // SES. Profilaktychna medytsyna. – 2010. – №1. – S.66–69.
10. Shyian B. M. Teoriia i metodyka naukovykh pedahohichnykh doslidzhen u fizychnomu vykhovanni i sport: navch. posib. / B. M. Shyian, O. M. Vatsaba. – T.: Navch. knyha – Bohdan, 2010. – 276 s.
11. Yurchyshyn Yu. Zalezhnist vyjavu rukhovoi aktyvnosti ozdorovchoho spriamuvannia y pokaznykiv fizychnoho stanu pershokursnykiv VNZ vid rivnia yikh teoretyko-metodychnoi pidhotovlenosti z fizychnoho vykhovannia / Yu. Yurchyshyn // Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu. Seriia: Fizyczne vykhovannia, sport i zdorovia liudyny. – Kamianets-Podilskiy, 2013. – Vyp.6. – S.312–319.

Vodoslavskiy V. M., Candidate of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor at the Department of Pharmacy, Ivano-Frankivsk National Medical University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), vodoslavskiyvm@ukr.net

The psychological foundations of successful education and leading a healthy lifestyle by students of specialty «Pharmacy»

It has been considered the interactive pedagogical approaches to improving the student's success on the basis of health and professional training in the system of

higher pharmaceutical education. The skills contribute to improving the quality of learning; motivate students to form practical knowledge and skills; are a form of the active and effective training and control of mastering; implement the integration of the indicators of pharmaceutical education, science and practical pharmacy in the education; provide favorable psychological conditions for professional development.

Keywords: pharmacy, student, study, success, health.

* * *

УДК 339.138:378.4

Шипко О. М.,
старший науковий співробітник
відділу інтернаціоналізації вищої освіти,
Інститут вищої освіти НАПН України
(Україна, Київ), masterpublish@ukr.net

КОМУНІКАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РЕСУРС КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УНІВЕРСИТЕТУ

Проаналізовано ключові фактори підвищення конкурентоспроможності освітньої сфери, переведення її на глобальний рівень, впровадження в освітню діяльність сучасних принципів управління. Вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду дозволило ідентифікувати чинники успіху на ринку, ознайомитись з практиками, методами та інструментами, що є важливим для оцінювання та створення напрямів маркетингових досліджень з метою реформування освітньої системи, підвищення глобальної конкурентоспроможності університету, створення умов для інтернаціоналізації освіти. Найчастіше зустрічається тлумачення інтернаціоналізації як включення міжнародного, міжкультурного та глобального виміру у процес навчання і викладання.

Розглянуто комунікаційну діяльність як один із факторів, що впливає на конкурентоспроможність університету. Зазначено, що така діяльність створює умови та можливості для реалізації нової стратегії розвитку університету, входження у міжнародний освітній простір, розширення обміну між країнами; як процес, що формує нові умови для місцевих, національних або регіональних потреб.

Ключові слова: комунікаційна діяльність, конкурентоспроможність, університет, міжнародна освіта, інтернаціоналізація, освітній простір.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, засоби телекомунікації, ріст взаємопов'язаності країн, поглиблення економічної та політичної інтеграції в умовах глобалізації збільшують мотивацію та створюють унікальні можливості для країн щодо участі в міжнародній освітній діяльності, трансформуванні вищої освіти в систему розширених горизонтів надання освітніх послуг для особистості, оволодіння надбанням світових культур, зміцнення свого потенціалу, створення «глобального університету». Глобальна конкуренція провокує існування різноманіття інституційних моделей закладів вищої освіти, прагнення виробити єдину модель досконалості, яка втілюється в понятті «університет світового рівня», визначає вектор передових розробок, мобілізує інтелектуальні ресурси, підвищує мобільність професіоналів як на регіональному, так і міжнародному рівнях.

Зростання конкуренції серед закладів вищої освіти як на національному, так і на світовому ринку освітніх послуг актуалізує дослідження проблем конкурентоспроможності у сфері вищої освіти, з'ясування конкурентних позицій університетів, можливостей інтеграції у міжнародний освітній і науковий простір.

Метою статті є аналіз та визначення ролі комунікаційної діяльності у формуванні стратегії розвитку конкурентоспроможності університету в сучасному глобалізованому світі.

Методологічною основою дослідження є загальнонауковий метод теоретичного узагальнення, метод порівняльного аналізу, принцип системного аналізу.

Університет, виступаючи базовим елементом системи вищої освіти, в умовах активізації інформаційних потоків є осередком формування інформаційного суспільства, модернізатором освітнього простору особистості. Це обумовлено перманентним збільшенням обсягу трансляції інформації в соціумі, зростанням інтенсивності інформаційних потоків, включенням інформаційної сфери, інформаційних технологій та інноваційних каналів комунікації в освітній простір, що характеризує сучасний етап існування університету як представника суб'єкта освітньої сфери у віртуальному, інформаційному просторах.

Питанням конкурентоспроможності закладів вищої освіти на глобальному ринку освітніх послуг і ринку знань, вивченню проблем освітнього маркетингу присвячені праці українських (С. Біла, В. Вознюк, Л. Волокітіна, С. Ілляшенко, А. Лялюк, М. Матвій, І. Мороз, Т. Оболенська, І. Решетнікова, З. Рябова, В. Сиченко, Н. Чухрай та ін.) та зарубіжних (Р. Акерман, Ф. Альтбах, Дж. Балан, В. Бехлер, Т. Блер, Г. Вуд, І. Вудворд, Ф. Котлер, О. Кузьміна, Д. Норріс, Дж. Салмі, Г. Свенссон, К. Фокс та ін.) авторів.

З аналізу результатів наукових досліджень, присвячених питанням глобальної конкурентоспроможності університетів, можна виділити базові характеристики університетів-лідерів, яким притаманні:

- високий рівень міжнародного партнерства та співробітництва;
- можливість зосередження найкращого персоналу, професіоналів;
- створення умов ефективної співпраці;
- формування компетенції з широкого спектру галузей науки і дисциплін;
- автономія університетів – організаційна, фінансова, академічна та кадрова;
- висока мобільність та вмотивованість студентів та викладачів;
- висока якість навчання [6, с. 73].

Конкурентоспроможність сучасних університетів залежить від рівня їх ринкової активності, визначеної на основі результатів всебічних маркетингових досліджень стратегічних орієнтирів свого розвитку, розроблення ефективної маркетингової програми і докладання зусиль до постійного вдосконалення своєї щоденної діяльності з метою максимального задоволення потреб цільових груп споживачів. При цьому важливим є розуміння сучасного конкурентного середовища та тенденцій розвитку сфери вищої освіти загалом.

З такої точки зору комунікаційна діяльність університетів може забезпечити створення умов для реалізації стратегічно спрямованої дії у відношенні впровадження міжнародних аспектів для багатьох систем вищої освіти та інститутів України. Це конкретні, цілеспрямовані зусилля, направлені на відповідність інституціональним угодам зі стратегічними партнерами, ефективне використання ресурсів нових або вже існуючих мереж, розроблення нових підходів до міжнародної участі на регіональному, глобальному рівнях.

Тлумачення діяльності як універсального методу засвоєння людиною навколишнього світу та розгляд комунікаційної діяльності як інструменту впливу на соціальну трансформацію спостерігається у працях філософів: Ф. Махлупа, У. Пората, М. Маклюєна, Д. Белла